

University of Groningen

Self-reported health and health risky behaviour of Roma adolescents in Slovakia

Kolarčik, Peter

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2012

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Kolarčik, P. (2012). *Self-reported health and health risky behaviour of Roma adolescents in Slovakia: a comparison with the non-Roma*. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. [s.n.].

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Zhrnutie

Rómovia tvoria jednu z najväčších a najstarších menšín v Európe. Počas storočí čelili rôznym formám diskriminácie a útlaku čo mohlo prispieť k ich nízkemu sociálno-ekonomickému statusu a vysokej miere chudoby. V posledných desaťročiach sa záujem o Rómov a rôzne problémy s nimi spojené zvýšili, ale napriek tomu väčšina problémov ostáva nepochopená a nie to ešte vyriešená. Jedným z takýchto problémov je zdravie Rómov, ktoré je horšie ako zdravie Nerómov. Výskum medzi Rómami je považovaný za náročný a neatraktívny, čo vedie k nedostatku validných a spoľahlivých údajov. Výskum rómskej mládeže takmer úplne chýba. Naš výskum sa zameria na hodnotenie zdravotného stavu a zdravie ohrozujúceho správania sa rómskych adolescentov žijúcich v chudobných rómskych osadách na východnom Slovensku a ich porovnanie s nerómskymi adolescentmi.

Základné charakteristiky Rómov ako členov národnostnej skupiny sú uvedené v *Kapitole 1*. Kapitola sumarizuje dostupné poznatky o rómskej menšine, ich históriu a súčasný stav. Po uvedení kľúčových sociálnych determinantov zdravia je prezentovaný prehľad literatúry v oblasti rómskeho zdravia a zdravie ohrozujúceho správania. Na konci kapitoly sú prezentované všeobecné ciele práce a sú formulované výskumné otázky, ktoré sú zároveň zobrazené v modeli spolu predpokladanými vzťahmi.

V *Kapitole 2* sme poskytli podrobné informácie o dizajne štúdie, o procese zberu dát a postupe štatistických analýz používaných v práci.

Kapitola 3 porovnáva subjektívne hodnotené údaje o zdraví dospelých Rómov, žijúcich v rómskych osadách s údajmi od nerómskych adolescentov pričom zároveň posudzuje vplyv najvyššieho vzdelania rodičov na získané výsledky. Zistili sme, že rómski adolescenti uvádzajú horšie subjektívne hodnotené zdravie, viac úrazov a zranení počas posledného roka a častejšie využívanie zdravotnej starostlivosti v priebehu posledného roka, rómski adolescenti však udávajú menej zdravotných ťažkostí. Okrem toho uviedli viac prosociálneho správania v dotazníku SDQ (Strengths and Difficulties Questionnaire) ako Nerómovia. Neboli zistené žiadne rozdiely v skóre celkových ťažkostí dotazníka SDQ. Kontrola sociálno-ekonomického statusu spôsobila pokles intenzity vzťahu etnicity s ukazovateľmi zdravia. Následné zahrnutie sociálnej žiadúcnosti do štatistického modelu malo významný vplyv na etnické rozdiely týkajúce sa všetkých výsledkov, s výnimkou úrazov a zranení v priebehu minulého roka.

Cieľom *Kapitoly 4* je zhodnotiť výskyt zdravie ohrozujúceho správania u dospelých Rómov v porovnaní s ich nerómskymi náprotivkami a posúdiť vplyv vzdelania rodičov a sociálnej žiadúcnosti na rozdiely. Rómske dievčatá majú nižší výskyt fajčenia, opitosti a užívania drog, ako nerómske dievčatá, ale mali vyššiu mieru fyzickej nečinnosti. Užívanie drog bolo menej časté aj u rómskych chlapcov. Rozdiely v ďalších oblastiach rizikového správania sa medzi rómskymi a nerómskymi chlapcami boli malé a štatisticky nevýznamné. Efekt vzdelania rodičov a sociálnej žiadúcnosti bol malý.

Kapitola 5 sa zameriava na sociálnu oporu, životnú spokojnosť a beznádej medzi rómskymi a nerómskymi adolescentmi a na posúdenie úlohy vzdelania rodičov a sociálnej žiadúcnosti v rozdieloch. Rómski adolescenti vykazujú vyššiu sociálnu oporu rodičov, vyššiu životnú spokojnosť a vyššiu beznádej. Vzdelania rodičov

vysvetlilo časť etnických rozdielov, rovnako ako sociálna žiadúcnosť. Po adjustovaní na vyššie uvedené faktory, etnické rozdiely ostali štatisticky významné.

Kapitola 6 pojednáva o delikventnom a agresívnom správaní u rómskych a nerómskych adolescentov a podiele vzdelania rodičov a sociálnej žiadúcnosti na zistených rozdieloch. Rómski adolescenti vykazujú menej delikventného správania a fyzickej agresivity ako nerómski adolescenti, ale prejavujú viac hostility. Vzdelania rodičov neovplyvnilo asociácie významným spôsobom. Adjustovanie na sociálnu žiadúcnosť zmenšilo etnické rozdiely v delikventnom správaní, viedlo k zvýšeniu rozdielov v hostilite, a viedol k zániku rozdielov vo fyzickej agresivite.

Kapitola 7 sa zaoberá diskrimináciou, beznádejou a sociálnou oporou a ich prínosom k rozdielom v subjektívnom hodnotení zdravia medzi Rómami a Nerómami. Rómski adolescenti vykazujú väčšiu pociťovanú diskrimináciu a horšie subjektívne hodnotené zdravie a vyššiu sociálnu oporu matky a otca, beznádej a sociálnu žiadúcnosť. Rómska etnicita, diskriminácia, beznádej a sociálna opora matky boli významné prediktory zlého subjektívne hodnoteného zdravia. Adjustovanie na diskrimináciu a beznádej znížilo a adjustovanie sociálnu žiadúcnosť naopak zvýšilo veľkosť etnických rozdielov.

Napokon, v *Kapitole 8* sumarizujeme všetky zistenia, diskutujeme ich v kontexte súčasných poznatkov a teoretického rámca a ponúkame implikácie pre prax. Výsledky sú diskutované najmä v rámci rozdielov v oblasti zdravia a zdravie ohrozujúceho správania sa medzi Rómami a Nerómami. Naše zistenia sú všeobecne v súlade s predchádzajúcimi štúdiami u dospelých a potvrdzujú, že zdravotný stav rómskych adolescentov je horší. Zistenie o nižšom užívaní návykových látok, najmä u rómskych dievčat, a menej časté antisociálne správanie u dospievajúcich Rómov je v protiklade k predchádzajúcim poznatkom o rómskej populácii a predstavujú pomerne nový pohľad na rómsku mládež. Naša štúdia podporila úlohu vzdelania rodičov ako mediátora efektu etnicity na zdravie, ktorý bol predložený inou štúdiou. Okrem toho diskriminácia, beznádej a sociálna opora rovnako mediujú tento efekt, čo je v súlade so závermi predchádzajúcich štúdií o negatívnom vplyve diskriminácie a beznádeje na zhoršovanie zdravia a protektívnych účinkoch sociálnej opory. Nakoniec bola diskutovaná úloha sociálnej žiadúcnosti pri hodnotení zdravia. Zdá sa, že sociálna žiadúcnosť je významnou skresľujúcou premennou, ktorá by nemala byť zanedbávaná pri hodnotení psychosociálnych ukazovateľoch zdravia a antisociálneho správania sa rómskych adolescentov.

Naše zistenia naznačujú, že intervencie zamerané na zdravie by sa mali sústrediť skôr na skupiny so zvýšeným zdravotným rizikom, ktoré vyplýva z nízkeho SES. Odporúčame zdravotníckym pracovníkom, ktorí sa venujú Rómom, sústrediť sa na udržanie relatívne nízkeho užívania návykových látok u dospievajúcich Rómov a podporiť ich fyzickú aktivitu, ktorá môže udržať ich zdravie dobré až do dospelosti. Naše výsledky tiež naznačujú, že zásahy na zlepšenie zdravia rómskych adolescentov by sa mohli zamerať na zníženie ich pocitov beznádeje. Okrem toho si pozornosť zaslúži tiež udržanie úrovne sociálnej opory a životnej spokojnosti medzi rómskou mládežou. Intervencie zamerané na prevenciu antisociálneho správania by sa mali zamerať na celú populáciu, ale aj napriek tomu, iný prístup môže byť potrebný pre etnické menšiny ako sú Rómovia. To či je tomu skutočne tak, si vyžaduje ďalšie skúmanie, najlepšie s využitím longitudinálneho dizajnu, ktorý by sledoval Rómov a Nerómov od obdobia adolescencie až do skorej dospelosti a s možnosťou využitie kvalitatívnych postupov.